

Η ελληνικότητα της Βυζαντινής Μουσικής

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Η Βυζαντινή μουσική, ως η μουσική που διαμορφώθηκε ήδη στους αποστολικούς χρόνους και ήκμασε την εποχή του Βυζαντίου, είναι εύλογο να φυλάσσει μέσα της όλα τα στοιχεία του μουσικού πολιτισμού της κυρίαρχης εθνότητας των βυζαντινών χρόνων που ήταν η Ελληνική, η επιρροή της οποίας στη διαμόρφωση εν γένει του πολιτισμού της βυζαντινής αυτοκρατορίας είναι ιστορικά αδιαμφισβήτητη. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι ήταν τόση η πολιτιστική δύναμη του ελληνικού πνεύματος στην Ανατολική Αυτοκρατορία των Ρωμαίων, ώστε κατέκτησε τελικά ακόμα και το όνομα των Ρωμαίων, σε σημείο ώστε κατά τη βυζαντινή και νεότερη περίοδο ο «Ρωμαίος» («Ρωμιός») να ταυτίζεται με το «Έλλην».

Η μουσική του Βυζαντίου είναι διάχυτη από αυτήν την ελληνικότητα. Άλλωστε όλη η δομή της, ως Τέχνη, το αποδεικνύει. Η παρασημαντική της βασίστηκε, στα πρώτα χρόνια, εξ ολοκλήρου στην αρχαία μουσική σημειογραφία, την αλφαβητική. Η οκτάηχος επίσης της βυζαντινής μουσικής συστηματοποιήθηκε από τον Άγ. Ιωάννη τον Δαμασκηνό, ο οποίος αναμόρφωσε τους αρχαίους ήχους (Δώριο, Φρύγιο κ.ο.κ.). Οι πρώτοι χριστιανικοί ύμνοι, που γράφθηκαν την εποχή της κατακόμβης, εμπνέονταν από τους τύπους των ύμνων της αρχαίας ελληνικής μουσικής. Έτσι, εμπνευσμένοι από τις λεγόμενες «ελληνικές ωδές», αλλά και προς αντικατάστασή τους, οι πρώτοι χριστιανοί έψαλλαν τις λεγόμενες «πνευματικές ωδές», ενώ τα προσόμοια της βυζαντινής υμνογραφίας εμπνέονται ως τύπος από

τα στροφάρια των αρχαίων. Η αρχή επίσης της αρχαίας ελληνικής μουσικής περί της αδιάσπαστης ενότητας ποιητή και μουσικού -ιδιότητες που θα πρέπει να συγκεντρώνονται δηλαδή σε ένα πρόσωπο- εμφορούσε, τουλάχιστον έως τον 8ο αι. μ.Χ., και τη Βυζαντινή. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι οι σημαντικότεροι Εκκλησιαστικοί Πατέρες που δημιούργησαν, ως μουσικοί και υμνογράφοι, το μεγαλύτερο μέρος των ύμνων της Εκκλησίας που ψάλλουμε έως σήμερα, ήταν Έλληνες ή έστω κατείχαν την ελληνική παιδεία, ενώ πολλοί από αυτούς συνέθεταν με πρότυπο την αρχαία δραματική και λυρική ποίηση. Ακόμα όμως και ο τρόπος οργάνωσης του χορού των ψαλτών, καθώς και το όλο τελετουργικό της θείας λειτουργίας και της χωροθέτησης, θυμίζει αρχαίο ελληνικό θέατρο. Ο «ποδοπόφος» των αρχαίων Ελλήνων, δηλαδή ο μαέστρος, που είχε ένα κρόταλο στο πόδι για να χτυπά τη «θέση» στο ρυθμό, βρήκε τη μετεξέλιξή του στο «χειρονόμο» της Βυζαντινής Μουσικής. Ο χορός των ψαλτών χωρίστηκε (τον 11ο αι. από τον Αγ. Διονύσιο τον Αεροπαγίτη) σε δύο χορούς (τον αριστερό και τον δεξιό) κατά μίμηση των ημιχορίων των αρχαίων. Αλλά και ως προς τη χωροθέτηση: το τέμπλο της εκκλησίας αντιστοιχεί στο Προσκήνιο, ο Σολέας στην Ορχήστρα, οι χοροί των ψαλτών στο Χορό και ο Άμβωνας στη Θυμέλη. Γι' αυτό ο Oscar Wilde, με ποιητική ευαισθησία και ακρίβεια, γράφει στο «De profundis»: «Με γεμίζει αγαλλίαση και δέος η σκέψη ότι η ύστατη επιβίωση του ελληνικού τραγικού χορού, χαμένου από κάθε άλλη τέχνη, συναντάται στη θεία λειτουργία, όταν ο ψάλτης απαντά στον ιερέα».

Νεκταρία Καραντζή

Πηγή: nektariakarantzi.blogspot.gr